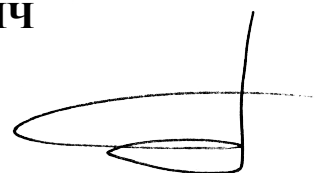

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ГНИЛОРИБОВ МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ

УДК 339.137.2:001.895:339.35 (100) (043.3)

**ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СВІТОВИХ ВИРОБНИКІВ
ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Вінниця – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Орехова Тетяна Вікторівна,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса,
проректор з науково-педагогічної,
соціальної роботи та міжнародної співпраці.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Тараненко Ірина Всеволодівна,
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»,
завідувач кафедри міжнародного маркетингу;

кандидат економічних наук, доцент
Глухова Дар'я Андріївна,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри міжнародного бізнесу.

Захист відбудеться «05» грудня 2019 року о 13⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.051.03 у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, проспект Юності, 16.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.

Автореферат розісланий «04» листопада 2019 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Якімова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. З погляду виживання в умовах глобальної конкуренції, збереження конкурентоспроможності, підвищення економічної ефективності та зростання, що сприяє національному економічному розвитку, інновації стали важливим елементом менеджменту міжнародних компаній.

Спроможність до динамічних змін, креативності та інновацій стають ключовими факторами конкурентоспроможності компаній в умовах невизначеного та волатильного зовнішнього середовища.

Інноваційний менеджмент стає необхідним для економічного зростання та стійкості компаній. Ефективне використання ресурсів, задоволення ринкових потреб, які швидко змінюються, та забезпечення конкурентних переваг можливе лише шляхом формування синхронних трансформацій у стратегіях, організаційних структурах та культурі компанії, яка є гравцем на ринку глобальної конкуренції.

Вагомий внесок у дослідження проблеми формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності підприємств було зроблено такими вітчизняними і зарубіжними вченими, як: Л. Антонюк, Х. Барнетт, С. Барлей (S. Barley), Д. Белл (D. Bell), Е. Брінйолфссон (E. Brynjolfsson), Дж. Вейсса (J. Weiss), В. Волтер (W. Walter), А. Воронкова, Д. Глухова, Р. Гордон (R. Gordon), П. Девід (P. David), П. Друккер (P. Drucker), Т. Кочан (T. Kochan), Р. Кован (R. Cowan), О. Кузьмін, Д. Лук'яненко, Ф. Маклуп (F. Machlup), Р. Мюллер, Т. Ноелле (T. Noyelle), І. Нонака (I. Nonaka), Т. Орехова, Ю. Пимошенко, М. Портер (M. Porter), Л. Прусак (L. Prusak), П. Ромер (P. Romer), П. Снеллман (P. Snellman), К. Снеллман (K. Snellman), Т. Стенбек (T. Stanback), І. Тараненко, Х. Такеучі (H. Takeuchi), Л. Хітт (L. Hitt), І. Фішер, Д. Форей (D. Foray), Й. Шумпетер та інші.

Незважаючи на численні наукові праці як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, потребують подальшого наукового опрацювання питання формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи, постановку мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики наукових досліджень кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса: «Підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності України в інтеграційних об'єднаннях: регіональний та галузевий аспект» (номер держреєстрації 0106U012484, 2006–2010 рр.), у рамках якої удосконалено теоретико-методологічні засади дослідження напрямків та важелів зміни галузевих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань; «Розвиток старопромислового регіону на засадах інноваційної стратегії та трансферу знань» (номер держреєстрації 0111U009621, 2011–2015 рр.), у межах якої систематизовано організаційно-функціональне забезпечення механізму реалізації державної інноваційної політики; «Формування міжнародної конкурентоспроможності регіону на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку» (номер державної реєстрації 0113U003659, 2013–2017 рр.), у рамках якої запропоновано важелі державної політики, які мають ґрунтуватись на принципах державної підтримки розвитку фундаментальних, прикладних досліджень і розробок, економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств; здійснення антимонопольних заходів; підтримки розвитку іннова-

ційних компетенцій у науково-технічній сфері та технічній освіті; «Формування конкурентних стратегій національних виробників в сучасній парадигмі глобального економічного середовища» (номер державної реєстрації 0118U002395, 2018–2020 рр.), у рамках якої запропоновано кількісний інструментарій оцінки впливу інноваційної діяльності промислових компаній на показники, що характеризують їх міжнародну конкурентоспроможність.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методологічних засад дослідження проблеми формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції та розробка науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення конкурентних переваг національних виробників промислової продукції на світових ринках у рамках реалізації механізмів трансформації стратегій розвитку, організаційних структур та культури компаній.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі завдання:

- визначити детермінанти глобального конкурентного середовища в епоху формування глобальної економіки знань та техноглобалізму;
- визначити місце інноваційної складової в системі міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній;
- систематизувати напрями генезису теорії дифузії інновацій як підґрунтя інноваційного розвитку галузей економіки та країн;
- дослідити детермінанти сучасної інноваційно-промислової політики країн;
- проаналізувати глобальні тренди та динаміку кон'юнктурного середовища на світовому ринку сталі;
- дослідити напрями інноваційного розвитку в сталеливарному секторі світової металургійної промисловості;
- визначити важелі та інструменти механізму державної підтримки конкурентоспроможності національних виробників;
- сформувати підходи до моделювання процесу реалізації інноваційного потенціалу міжнародної конкурентоспроможності національних виробників металургійної продукції;
- систематизувати пріоритетні напрямки формування конкурентної інноваційної стратегії національних виробників металургійної продукції в сучасних умовах формування глобальної економіки знань та техноглобалізму.

Об'єктом дослідження є процес формування міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції.

Предметом дослідження є теоретичні засади й організаційно-економічні важелі формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції в умовах формування глобальної економіки знань та техноглобалізму.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених в сфері дослідження проблем міжнародних економічних відносин, зокрема формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності виробників.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні наукові методи: *діалектичний, системно-структурний методи* – для упорядкування методологічних

засад дослідження процесу формування та розвитку інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності компаній; *теоретичного узагальнення, аналізу, синтезу* – для систематизації напрямів генезису теорії дифузії інновацій як підґрунтя інноваційного розвитку галузей економіки та країн, а також для удосконалення концептуально-інноваційної моделі розвитку виробництва промислової продукції; *методи теоретичного узагальнення, аналізу, синтезу та групування* – для визначення важелів та інструментів механізму державної підтримки конкурентоспроможності національних виробників; *логіко-історичний метод, дедуція та індукція* – для дослідження хронології та етапів формування сучасних детермінант інноваційно-промислової політики країн; *методи аналізу, індукції, дедуції, економіко-математичного моделювання та порівняння* – для виявлення та порівняння взаємозалежностей між показниками динаміки промислового виробництва, сталого та інноваційного розвитку за країнами-лідерами у виробництві металургійної продукції; *теоретичного узагальнення, абстрагування, індукції та дедуції* – для визначення місця інноваційної складової в системі міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній; *статистичні методи, методи порівняльного аналізу* – для дослідження глобальних трендів та динаміки кон'юнктурного середовища на світовому ринку сталі, а також дослідження напрямів інноваційного розвитку в сталеливарному секторі світової металургійної промисловості; *системно-динамічне моделювання та кореляційно-регресійний метод* – для побудови моделі залежності фінансової результативності підприємства металургійної промисловості від інвестицій в інноваційні проекти та сталий розвиток; *методи теоретичного узагальнення, абстрагування, формалізації* – для удосконалення теоретико-методологічних засад дослідження напрямків та важелів зміни галузевих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань, а також для розвитку концептуально-організаційних засад інноваційної промислової політики країн, які ґрунтуються на таксономії інноваційної промислової політики Вайсса.

Інформаційну базу дослідження становлять офіційні матеріали та публікації комісій ООН, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Всесвітнього економічного форуму, World Steel Association, а також Закони України, постанови Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, монографічна та періодична література, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності виробників промислової продукції та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування інноваційної складової їх конкурентних переваг на світових ринках.

Основні наукові результати, які характеризують новизну виконаного дослідження, полягають у такому:

удосконалено:

концепт глобально-інноваційної моделі розвитку виробництва промислової продукції, основними детермінантами якої є поступова зміна лідерської архітекτονіки; зростання значущості інноваційної складової в конкурентній стратегії виробників; посилення впливу механізмів державного регулювання; підвищення вимог до соціальної відповідальності; трансформація моделі ринкових відносин у галузі від вертикальної інтеграції до довгострокових гнучких мережевих партнерств;

теоретико-методологічні засади дослідження напрямків та важелів зміни галузе-

вих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань, а саме, базуючись на висновку, що розвиток синергії від об'єднання матеріальних та інтелектуальних активів виступає головною умовою забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємств, обґрунтовано, що одним із важливих завдань інноваційної політики міжнародної компанії зрілих галузей промисловості є формування власного інтелектуального капіталу; формування банку даних про інноваційні продукти в галузі: виконані проекти, розроблені технології і продукти, проведені перспективні дослідження маркетингового середовища; утворення інноваційної системи комунікацій і культури організації; створення ключових компетенцій забезпечення стійких конкурентних переваг і стратегічного лідерства на ринку, подальше перетворення ключових компетенцій в інновації; попередження подій і «формування» майбутнього за рахунок розвитку здатності організації до стратегічного бачення майбутнього бізнес-портфелю;

кількісний інструментарій оцінки впливу інноваційної діяльності промислових компаній на показники, що характеризують їх міжнародну конкурентоспроможність, центральним елементом якого є системно-динамічна модель взаємозв'язку фінансової результативності компанії та інвестицій у інноваційні та соціальні проекти, на засадах проведеної апробації якої було зроблено висновок про найбільш ефективні напрямки реалізації інноваційних можливостей металургійних компаній, а саме через: впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, підвищення ефективності бізнес-процесів за рахунок впровадження концепції «виробництво без втрат», підвищення ефективності управління ресурсами та запасами, впровадження цінностей безперервних інновацій у корпоративну культуру та стратегічний менеджмент компанії, створення системи управління розвитком знань на підприємстві;

дістали подальшого розвитку:

підтвердження *гіпотези*, що в епоху формування техноглобалізму, зростання глобальної конкурентоспроможності та підсилення вимог глобальної стратегії сталого розвитку стимулюється реалізація потенціалу інноваційного розвитку зрілих галузей промисловості, в тому числі металургії (через запровадження вимог до політики соціальної відповідальності компаній, принципів «зеленого» виробництва, впровадження технологій енерго- та ресурсозбереження, політики «постійних змін» у менеджменті, утворення глобальних та регіональних мереж взаємодії);

концептуально-організаційні засади інноваційної промислової політики країн, які ґрунтуються на таксономії інноваційної промислової політики Дж. Вейсса, що передбачає класифікацію країн за трьома стадіями розвитку індустріалізації. Запропоновано систематизацію завдань інноваційної промислової політики, типи та характер оптимальних для впровадження інновацій, перелік головних агентів змін. Важелі державної політики мають ґрунтуватись на принципах державної підтримки розвитку фундаментальних, прикладних досліджень і розробок, економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств; здійснення антимонопольних заходів; підтримки розвитку інноваційних компетенцій у науково-технічній сфері та технічній освіті. Система організаційно-функціонального забезпечення механізму реалізації державної інноваційної політики має включати створення скоординованої інноваційної інфраструктури, що забезпечує підвищення ефективності організаційних структур фінансового забезпечення інноваційної діяльності; інноваційних банків, венчурних фондів; національного центру координації технологічного розвитку, який має здійснювати аудит світового технологі-

чного розвитку, інноваційної діяльності національних виробників промислової продукції; залучення коштів для розвитку прикладних досліджень; сприяння імплементації результатів досліджень у вітчизняному виробництві промислової продукції, контроль за виконанням принципів та пріоритетів державної інноваційної політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані в процесі дослідження теоретичні результати стали основою формування рекомендацій щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних виробників металургійної продукції, розробки відповідної системи заходів.

Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження впроваджено:

на державному рівні: у діяльності ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» при виконанні науково-дослідної роботи відомчої тематики «Розвиток фінансових інститутів ЄС: виклики для фінансової політики України» (довідка №485-15/467 від 07.12.2018 р.) – запропонований автором концепт глобально-інноваційної моделі розвитку виробництва промислової продукції;

на регіональному рівні: у діяльності Донецької торгово-промислової палати під час формування мереж комунікацій для сталого розвитку бізнесу членів Донецької торгово-промислової палати на регіональному, національному, міжнародному рівнях (довідка № 1265/06.04-04 від 04.12.2018 р.) – розроблена автором система організаційно-функціонального забезпечення механізму реалізації державної інноваційної політики з метою розвитку міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств; Інституту економіки промисловості НАН України при підготовці матеріалів для науково-дослідної роботи «Формування інституційного середовища модернізації економіки старопромислових регіонів України», номер держреєстрації 0118U004441) (довідка №296/к-82 від 12.12.2018 р.) – удосконалені автором теоретико-методологічні засади дослідження напрямків та важелів зміни галузевих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань;

на рівні підприємств: у практичній діяльності Корпорації «Індустріальна спілка Донбасу» (акт № 126/5 від 17.12.2018 р.) – удосконалені автором теоретико-методологічні засади дослідження напрямків та важелів зміни галузевих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань.

Результати досліджень також використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету імені Василя Стуса при викладанні навчальних дисциплін «Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Міжнародний менеджмент» (довідка №316-02/01.1.3-45 від 22.11.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором особисто. Усі результати, викладені в дисертаційній роботі, одержані здобувачем самостійно і знайшли відображення в наукових публікаціях автора. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом самостійної роботи здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідались та отримали схвалення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект» (м. Донецьк – м. Святогірськ, 2010, 2012, 2014 рр.); «Про-

блеми і перспективи розвитку співробітництва між країнами Південно-Східної Європи у рамках Чорноморського економічного співробітництва та ГУАМ» (м. Донецьк, 2013 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи знайшли своє відображення у 10 наукових працях загальним обсягом 5,55 д.а., з них особисто автору належить 5,13 д.а., у тому числі 1 розділ у зарубіжній колективній монографії, 6 статей у наукових фахових виданнях (із них 1 – у співавторстві), 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (із них 1 – у співавторстві), 1 публікація за матеріалами науково-практичної конференції.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 256 сторінок. Робота містить 24 таблиці, 54 рисунки, 5 додатків на 38 сторінках, список використаних джерел із 193 найменувань на 18 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 200 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, її зв'язок з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, надано інформацію про апробацію та публікації, структуру роботи.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження розвитку інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності компаній»** визначено детермінанти глобального конкурентного середовища в епоху формування глобальної економіки знань та техноглобалізму, досліджено місце інноваційної складової в системі формування міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній, систематизовано етапи та напрями генезису теорій і концепцій інноваційного розвитку компаній як напряму стратегії формування їх міжнародної конкурентоспроможності.

Ключові компоненти сучасної економіки знань включають більшу залежність від інтелектуальних, ніж фізичних чи природних ресурсів, у поєднанні з зусиллями, спрямованими на інтегрування поліпшень на кожному етапі виробничого процесу, починаючи з лабораторних досліджень та розробок на фабриці до інтерфейсу з клієнтами. Ці зміни відображаються у зростаючій відносній частці валового внутрішнього продукту, що належить до «нематеріального» капіталу. Ці питання досліджуються в роботах Д. Белла (D. Bell), Е. Брінйолфссона (E. Brynjolfsson), В. Волтера (W. Walter), Р. Гордона (R. Gordon), П. Девіда (P. David), П. Друккера (P. Drucker), Т. Кочана (T. Kochan), Р. Кована (R. Cowan), Ф. Маклупа (F. Machlup), Л. Прусака (L. Prusak), П. Ромера (P. Romer), що сформували три основні напрямки досліджень, присвячені визначенню природи категорії «економіки знань»: перший підхід, зосереджений на підйомі нових науково обґрунтованих галузей та їх ролі у соціально-економічних змінах. Основна ідея, що об'єднує цей напрямок досліджень – це центральне місце теоретичних знань як джерела інновацій. З деякими припущеннями, теорія зростання в економіці може бути також включена до цього напрямку досліджень, оскільки ця робота підкреслює важливість знань в економічному зростанні, відзначаючи, що відкриття відрізняються від інших активів, оскільки вони є поштовхом для подальших

інновацій, у тому числі розвитку економіки знань у секторі промисловості; другий напрямок зосереджений на тому, чи з'являються нові види праці та нові форми організації праці в останні роки; третій напрямок досліджень набагато вужчий і управлінський з погляду орієнтації. Він зосереджується на ролі навчання та постійних інноваціях всередині фірм.

Загалом, більшість проведених попередніх досліджень переконують, що інвестиції, за сучасних умов, насамперед, в інформаційно-комунікаційні технології, мають стимулюючий вплив на зростання продуктивності праці. В той же час, впровадження нової технології без відповідних організаційних змін можуть призвести до значних втрат продуктивності, як будь-які переваги нової технології компенсуються негативними взаємодіями з існуючими організаційними практиками.

Глобалізація як глибинна тенденція розвитку світового господарства у XX–XXI століттях, та одна з ключових її форм – техноглобалізм, спричинили прискорення науково-технічного розвитку, зміну галузевих моделей розвитку, трансформацію виробничих відносин, та поставили інноваційне лідерство в центр системи конкурентних переваг фірми.

Автором запропоновано класифікацію факторів впливу на міжнародну конкурентоспроможність компанії, яка, на відміну від існуючих, враховує угруповання зовнішніх факторів за рівнями систем регулювання, а внутрішніх – за типами функціоналу: структурно-організаційні, інноваційно-технологічні, управлінські, ринкові у авторській класифікації.

У результаті аналізу існуючих наукових підходів до визначення міжнародної конкурентоспроможності компанії автором зроблено висновок, що це складна економічна категорія, яка визначається через систему тісно взаємопов'язаних складових елементів, що мають різну вагову характеристику в їх сукупності і дозволяють забезпечувати компанії конкурентні переваги на ринку серед інших учасників у певний період. Такі елементи складають конкурентний потенціал компанії, який включає в себе: виробничий, інноваційний, фінансовий, трудовий та управлінський потенціал, система маркетингу, імідж і репутацію, а також механізм розкриття інформації про діяльність компанії.

За характером і функціональним призначенням виділяють такі види інновацій: технічні (виявляються у виробництві продуктів з новими і покращеними властивостями або у використанні покращених засобів виробництва продукції); управлінські (пов'язані з процесами оптимальної організації виробництва, збуту і обігу); інформаційні (вирішують завдання з оптимізації інформаційних потоків у різних сферах науково-технічної і виробничої діяльності, підвищення достовірності і оперативності отримання інформації); соціальні.

Проблема дифузії інновацій вивчається в багатьох наукових контекстах: історичному, соціологічному, економічному (у тому числі бізнес-стратегіях та маркетингу); і теорії мереж. На відміну від фокусу на зовнішньому середовищі, який є притаманним соціологам, багато економістів розглядали цей процес як сукупний результат серії раціональних індивідуальних розрахунків, які враховують додаткові переваги застосування нової технології проти витрат на зміни, часто в умовах невизначеного середовища (щодо майбутнього шляху розвитку технології та її вигоди) та обмеженої інформації (як про переваги та витрати, так і навіть про існування технології). З іншого бо-

ку, на переваги та витрати часто впливають рішення, прийняті постачальниками нової технології. Отримана в результаті швидкість дифузії визначається шляхом підсумовування рішень індивідуумів про її прийняття.

У другому розділі «Аналіз практики реалізації інноваційної складової в стратегії розвитку міжнародної конкурентоспроможності промислових підприємств» досліджено детермінанти сучасної інноваційно-промислової політики країн, проаналізовано глобальні тренди та динаміку кон'юнктурного середовища на світовому ринку сталі, визначено напрями інноваційного розвитку в секторі світової металургійної промисловості.

Концепція промислової політики, як структурної політики, спрямованої на підвищення ефективності, масштабу і міжнародної конкурентоспроможності національних промислових секторів містить в собі ринкові елементи національної конкуренції, самостійності в забезпеченні економічного зростання та розвитку компаній.

У роботі доведено, що процес деіндустріалізації розвинутих країн був пов'язаний з подальшим їх перетворенням в економіки, орієнтовані на послуги через швидке зростання продуктивності в обробній промисловості, ніж в послугах. Політичне усвідомлення необхідності трансформувати промислову політику в більшості розвинутих країн у бік динамічного інноваційного розвитку було обумовлено технологічними успіхами Японії та США в багатьох галузях промисловості. На сучасному етапі промислове середовище перебуває на переході до Industry 4.0, що значно змінило процес виробництва та пов'язано з управлінням великими базами даних, створює можливості для застосування систем кіберфізичного виробництва та об'єднання реальних та віртуальних світів.

Не зважаючи на все більш глобальний характер науково-технічної діяльності, технологічна активність переважно зосереджена в розвинених країнах з високим рівнем доходу. Хоча деякі країни із середнім рівнем доходу демонструють значні результати, найбільша частка малозабезпечених країн все ще знаходиться за межами сучасних трендів міжнародної технологічної діяльності, демонструючи значну технологічну стратифікацію між країнами світу.

Встановлено, що країни з середнім рівнем доходу продовжують демонструвати залежність від передачі технологій з розвинених економік для вирішення основних внутрішніх проблем. Деякі країни з нижчим рівнем доходу змогли скористатися більшою відкритістю в міжнародній торгівлі і розширенням транскордонних ринків інтелектуальної власності для того, щоб сформувані власні основні технологічні можливості створення інноваційних продуктів, які вимірюються доходами від ліцензування. Причинами цих технологічних дифузій стали: швидка інтернаціоналізація науки та технологій; зростання відкритості країн; міграція вчених. Тенденції глобалізації науки та технологій у 1990-х роках різко змінили значення інновації з місцевого явища на глобальне та мережеве; розвиток нової техно-економічної парадигми, керованої досягненнями в сфері інформаційно-комунікаційних технологій, трансформували промисловий ландшафт.

Останнє десятиріччя світовий ринок чорної металургії перебуває на стадії стагнації. Процес скорочення виробництва сталі властивий майже всім міжнародним лідерам з виробництва зазначеної продукції. Близько 49% світового виробництва первинної сталі з 2009 року припадає на Китай (КНР). На сукупну частку 20 найбільших

країн-виробників сталі припадає 90% світового виробництва цього товару. До десятки країн-лідерів серед виробників сталі традиційно після кризи 2008 року входять Китай, Японія, США, Індія, Південна Корея, Росія, Німеччина, Туреччина, Бразилія та Україна. Водночас найбільшими за обсягами споживачами сталі у світі є Китай, Європейський Союз, США та Японія.

Після введення Китаєм у 2009 р. в експлуатацію значних виробничих потужностей на цьому ринку існує великий резерв потужностей, що не залучені до виробничого процесу. З одного боку, цей факт демонструє загострення конкуренції, з іншого – навіть у випадку зростання попиту на 30 % малоімовірним виглядає прогноз значного зростання цін на металургійну продукцію та відповідно зростання прибутків і інвестиційних можливостей металургійних компаній. Потужність виробництва сталі у 2017 р. майже на 700 мільйонів метричних тонн перевищувала виробництво, і на 800 мільйонів метричних тонн була більше, ніж попит (рис. 1).

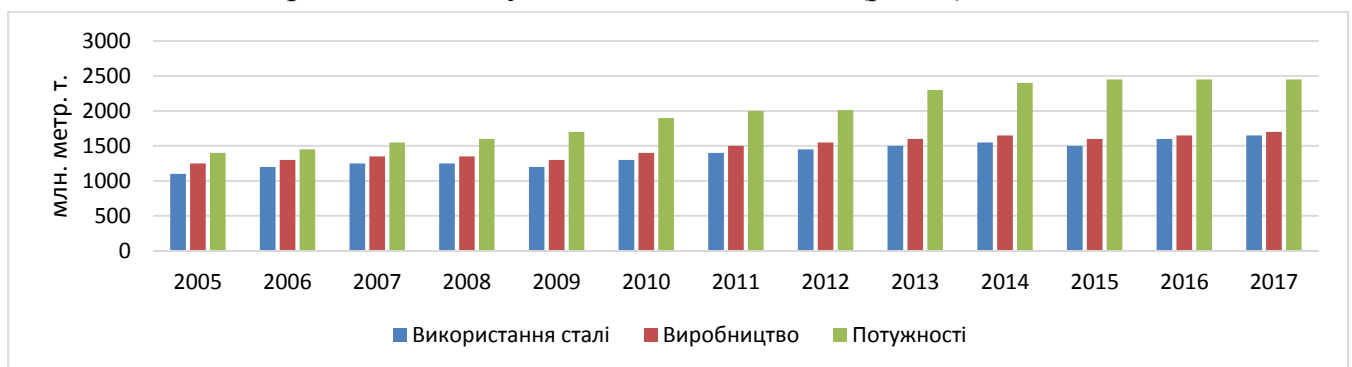

Рис. 1. Використання, виробництво сталі та виробничі потужності, млн. метр. тонн, 2005–2017 рр.

У роботі визначено, що технологічний прогрес та інновації відіграють вирішальну роль у металургійній промисловості, сприяючи зростанню продуктивності за рахунок постійного вдосконалення виробничих процесів та впровадженню більш високоякісної та додаткової продукції. Встановлено, що у випадку металургійної промисловості високі бар'єри на вході, структура промисловості, високі витрати за тону і високі бар'єри для виходу призводять до відносно високої залежності виробництва від технологій, що сприяє значному проміжку часу між розробкою, впровадженням та поширенням технологій.

Основні інновації металургійних компаній, які спрямовані на досягнення Цілей сталого розвитку, в тому числі зниження викидів, включають: розробку та застосування нових сталей для підвищення енергоефективності сталевих виробів; дослідження та розробку проривних технологій виробництва сталі з можливістю суттєвого зменшення викидів CO₂ у сталі; покращення роботи заводу за допомогою бенчмаркінгу та передачі технологій; та загальну систему вимірювань та звітності щодо викидів CO₂ металургійних компаній.

На засадах проведеного аналізу напрямів та динаміки інноваційної діяльності світових виробників металургійної продукції зроблено висновок, що в епоху формування техноглобалізму, зростання глобальної конкурентоспроможності та посилення вимог глобальної стратегії сталого розвитку стимулюється реалізація потенціалу інноваційного розвитку зрілих галузей промисловості, в тому числі металургії (через запровадження політики соціальної відповідальності компаній, принципів «зе-

леного» виробництва, впровадження технологій енерго- та ресурсозбереження, політики «постійних змін» в менеджменті).

У третьому розділі «Механізми прискореного розвитку інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції» визначено важелі та інструменти механізму державної підтримки конкурентоспроможності національних виробників, сформовано підходи до моделювання процесу реалізації інноваційного потенціалу міжнародної конкурентоспроможності національних виробників металургійної продукції, систематизовано пріоритетні напрямки формування конкурентної інноваційної стратегії національних виробників металургійної продукції в сучасних умовах формування глобальної економіки знань та техноглобалізму.

У роботі за допомогою теорії кореляції визначено ступень зв'язку між інноваціями, виконанням однієї з ключових Цілей сталого розвитку – зниженням викидів CO₂, часткою промислового виробництва у ВВП країни, загальним обсягом виробництва сирової сталі, виробництвом сирової сталі способом кисневих конверторів, часткою виробництва сирової сталі в кисневих конверторах у загальному виробництві сирової сталі, виробництвом сирової сталі в електродугових печах, часткою виробництва сирової сталі способом електродугових печей у загальному обсязі виробництва сталі і зростанням ВВП у 10 країнах світу – лідерах у виробництві металургійної продукції (Бразилії, Китаю, Німеччині, Індії, Південній Кореї, Росії, Туреччині, Україні, Японії).

У ході проведеного порівняльного аналізу та узагальнення отриманих результатів щодо взаємозалежності між показниками динаміки промислового виробництва, сталого та інноваційного розвитку визначено, що інноваційний розвиток ще не має суттєвого впливу на покращення показників сталого розвитку в таких країнах, як Бразилія, Китай, Індія, Росія та Україна; зростаюча частка витрат на дослідження та розвиток (R&D) пов'язана із зменшенням частки промисловості в економіках розвинутих країн на користь послуг; проте динаміка вироблення продукції промислового сектору все ще має вирішальне значення для динаміки зростання ВВП країн, що розвиваються; між загальним обсягом вироблення продукції металургії та емісією CO₂ спостерігається прямий помітний зв'язок.

У дослідженні запропоновано систематизацію завдань та типів інноваційної промислової політики на різних стадіях розвитку країн, яка ґрунтується на таксономії інноваційної промислової політики Дж. Вейсса за трьома стадіями розвитку індустріалізації: ранньому, середньому та зрілому. Кожен етап характеризується певною закономірністю таких факторів, як складність ринкових структур, технологічний зміст, продуктивність та ступінь спеціалізації, та рівень кваліфікації робочої сили. В рамках кожного етапу є вибір між наявними загальними горизонтальними заходами для всіх фірм та вертикальними, що застосовуються вибірково до пріоритетних цілей, будь-то підсектори чи конкретні фірми (табл. 1).

У роботі зроблено висновок про формування нового концепту глобально-інноваційної моделі розвитку виробництва промислової продукції, основними детермінантами якої є поступова зміна лідерської архітекτονіки; зростання значущості інноваційної складової в конкурентній стратегії виробників; підсилення впливу механізмів державного регулювання; підвищення вимог до соціальної відповідальності; трансформація моделі ринкових відносин у галузі від вертикальної інтеграції до довгострокових гнучких мережевих партнерств.

Систематизація завдань та типів інноваційної промислової політики на різних стадіях розвитку країн

Категорія країни	Завдання інновацій	Типи/характер інновацій	Головні залучені агенти
Рання стадія	Розвивати продуктивність та технологічні процеси	Поступові інновації, основані на адаптації іноземних інновацій та технологій, інноваційні потреби відповідають локальним умовам для випуску продукції	Університети та дослідницькі інститути, приватний бізнес, особливо орієнтований на зовнішні ринки
	Схильність генерації інклюзивних інновацій підвищувати добробут та розширювати можливості для бізнесу	Поступові інновації, основані на комбінації іноземних технологій та/або локальних технологій традиційні знання	НГО, державні організації, малі фірми, публічні та приватні асоціації, залучені до дисемінації знань через мережі
Середня стадія	Формування інноваційного потенціалу задля досягнення світового технологічного рівня	Поступове та радикальне формування інноваційного потенціалу досягає рівня світових інноваційних лідерів	Приватні фірми, університети та дослідницькі інститути, публічні інститути
	Побудова нішевих компетенцій	Поступові інновації, засновані на стратегічному використанні іноземних інновацій та технологій з метою промислового розвитку	Публічні інститути та центри координації технологічних змін, приватні ініціативні центри, включаючи іноземні компанії
Середня та зріла стадія	Піднятися на сходах глобального ланцюгу створення вартості	Поступове та радикальне формування інноваційного потенціалу, орієнтованого на диференційовані вимоги споживачів	Приватний сектор з підтримкою від публічних агентів, посередників та великих фірм
	Підтримувати конкурентоспроможність на інноваційних фронтах промисловості	Інновації ідентичні таким, які в розвинутих країнах орієнтовні на глобальний ринок	Приватний сектор у взаємодії з публічними дослідницькими інститутами, університетами та великими фірмами

До інструментів державного стимулювання інноваційного попиту пропонується відносити: державні закупівлі інновацій, за допомогою яких держава стратегічно вирішує питання інвестування в інновації, які допомагають задовольнити суспільство; цінові заходи – субсидії або податкові пільги, які спрямовані на зниження ціни на інновації на їх ранній стадії, що приводить до руху добродісного циклу дифузії та зниження витрат через економію масштабу; нефінансові заходи, за допомогою яких держава може покращити можливості і готовність потенційних клієнтів купувати і використовувати інновації; артикуляцію потреб; підтримку користувачів інновацій у генерації або когенерації інновацій, у тому числі ініціативи соціальних інновацій.

Доведено, що система організаційно-функціонального забезпечення механізму реалізації державної інноваційної політики, яка включає створення скоординованої інноваційної інфраструктури, що забезпечує підвищення ефективності організаційних структур фінансового забезпечення інноваційної діяльності; інноваційні банки, венчурні фонди; національного центру координації технологічного розвитку, який має здійснювати аудит світового технологічного розвитку, інноваційної діяльності національних виробників промислової продукції; залучення коштів для розвитку прикладних досліджень в сфері промислового виробництва; сприяння імплементації результатів досліджень у вітчизняному виробництві промислової продукції; контроль за виконанням принципів та пріоритетів державної інноваційної політики.

Попри збереження за металургією важливої ролі у розвитку національної економіки, обсяги виробництва металопродукції в Україні останнім часом значно скоротилися. Підприємства металургійної галузі постали перед викликами, пов'язаними з економічними наслідками бойових дій всередині країни та окупацією частини тери-

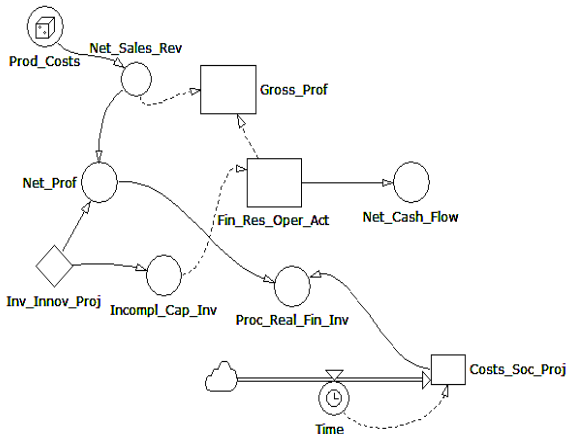
торії України, де розташована значна частка її промислових потужностей, з наслідками світової кризи, падінням попиту на металопродукцію, посиленням конкуренції і появою нових гравців на світових ринках. Технологічний рівень металургійних підприємств України у порівнянні з виробниками інших країн-лідерів на цьому ринку характеризуються істотним відставанням та підвищеною ресурсо- та енергоємністю.

У роботі запропоновано системно-динамічну модель, що містить блоки аналізу фінансової та інвестиційної активності підприємства металургійної промисловості, яку побудовано у програмі PowerSim (рис. 3). Модель демонструє вплив інноваційної діяльності металургійної компанії на показники її конкурентоспроможності.

У моделі використано змінні, рівні, потоки та константи, наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Позначення змінних, рівнів, потоків та констант моделі

Prod_Costs	Собівартість продукції
Net_Sales_Rev	Чистий дохід від реалізації продукції
Gross_Prof	Валовий прибуток (збиток)
Net_Prof	Чистий прибуток
Fin_Res_Oper_Act	Фінансовий результат від операційної діяльності
Net_Cash_Flow	Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності
Inv_Innov_Proj	Інвестиції в інноваційні проекти
Incompl_Cap_Inv	Незавершені капітальні інвестиції
Proc_Real_Fin_Inv	Надходження від реалізації фінансових інвестицій
Costs_Soc_Proj	Витрати на соціальні проекти
Time_	Час

Рис. 3. Системно-динамічна модель конкурентоспроможності підприємства металургійної промисловості від інноваційного розвитку

Апробацію моделі було проведено на граничних значеннях досліджуваних факторів – «Інвестиції в інноваційні проекти» та «Витрати на соціальні проекти» (рис. 4).

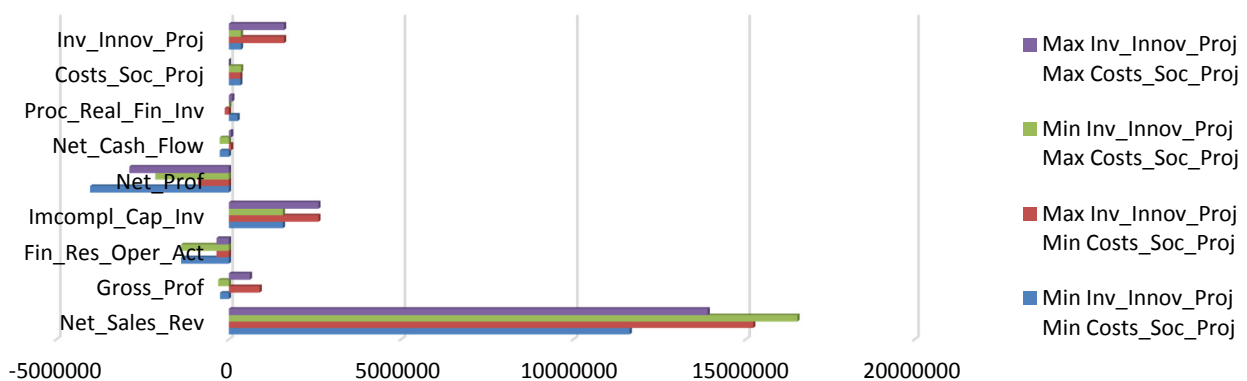

Рис. 4. Апробація моделі на граничних значеннях досліджуваних факторів – «Інвестиції в інноваційні проекти» та «Витрати на соціальні проекти»

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок, що найефективнішою серед розглянутих моделей є модель із найбільшими інвестиціями в інноваційні проекти; незважаючи на те, що збільшення капітальних інвестицій тягне за собою збільшення незавершених інвестицій, у загальній системній динаміці це не заважає головним результативним признакам моделі – валовому прибутку та фінансовому результату від

операційної діяльності приймати оптимальні найкращі значення; найбільш ефективними напрямками реалізації інноваційних можливостей металургійних компаній визначені: впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, підвищення ефективності бізнес-процесів за рахунок впровадження концепції «виробництво без втрат», підвищення ефективності управління ресурсами та запасами, впровадження цінностей безперервних інновацій у корпоративну культуру та стратегічний менеджмент компанії, створення системі управління розвитком знань на підприємстві.

Досліджено практику впровадження системи безперервного вдосконалення в корпоративну культуру великих вітчизняних промислових холдингів, які мають транснаціональний характер діяльності, а також досліджено вплив їх інноваційної політики на міжнародну конкурентоспроможність. З метою удосконалення процесів запропоновано формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній (рис. 5).

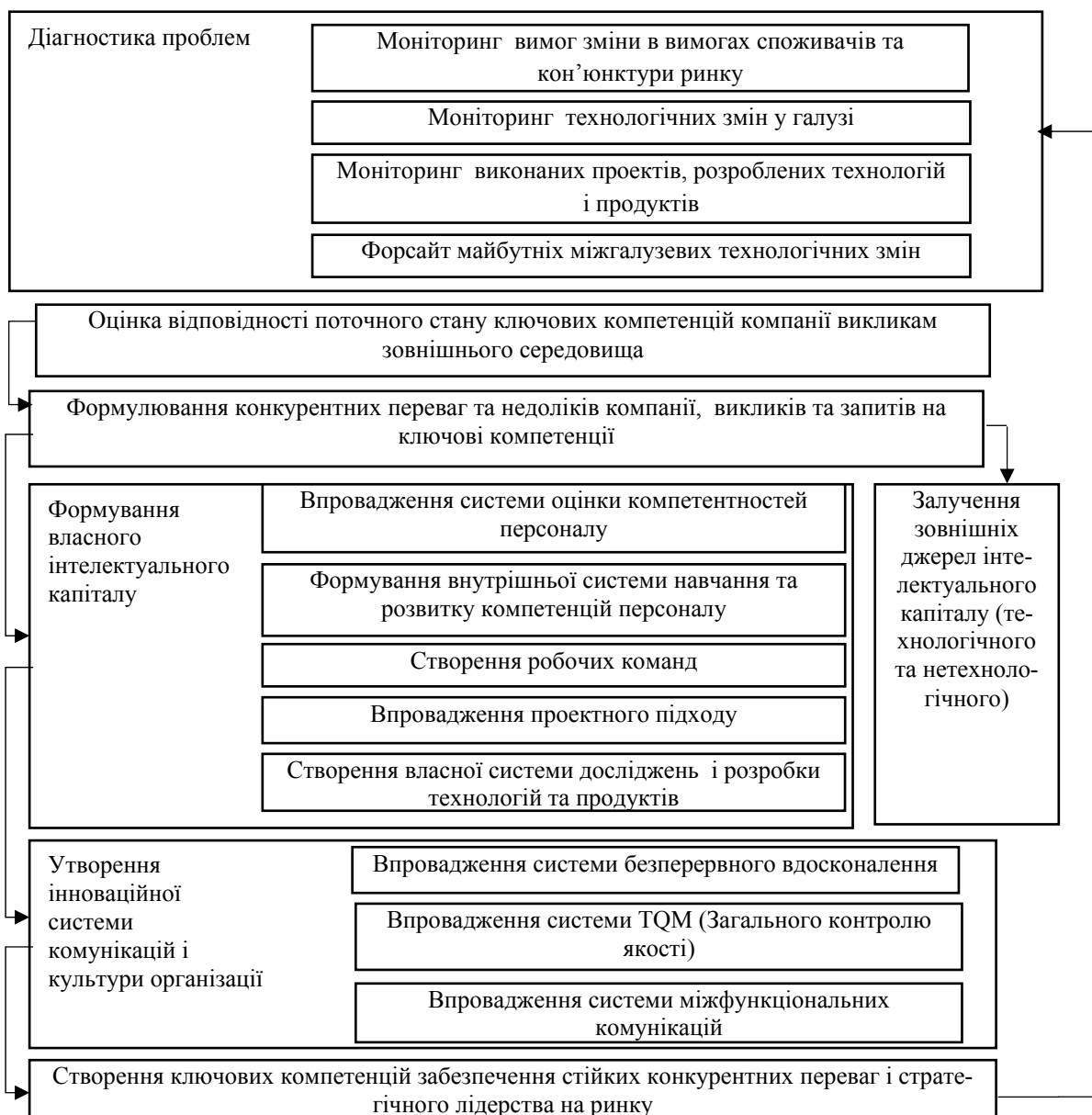

Рис. 5. Механізм формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній

Впровадження інструментів у комплексі дозволить більш комплексно підходити до питання забезпечення якості на підприємстві. Основні елементи цього інструменту: процесоцентрованість, інтегрованість процесів, стратегічний і системний підхід, прийняття рішень, заснованих на фактах.

Таким чином, базуючись на висновку, що розвиток синергії від об'єднання матеріальних та інтелектуальних активів виступає головною умовою забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємств (що знайшло підтвердження в процесі використання розробленої системно-динамічної моделі підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства за рахунок реалізації програм інноваційного розвитку) обґрунтовано, що одним із важливих завдань інноваційної політики міжнародної компанії зрілих галузей промисловості є формування власного інтелектуального капіталу; формування банку даних про інноваційні продукти в галузі: виконані проекти, розроблені технології і продукти, проведені перспективні дослідження маркетингового середовища; утворення інноваційної системи комунікацій і культури організації; створення ключових компетенцій забезпечення стійких конкурентних переваг і стратегічного лідерства на ринку, подальше перетворення ключових компетенцій в інновації; попередження подій і «формування» майбутнього за рахунок розвитку здатності організації до стратегічного бачення майбутнього бізнес-портфелю.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вирішено важливе наукове завдання поглиблення теоретико-методологічних основ дослідження міжнародної конкурентоспроможності виробників промислової продукції та розробки науково-практичних рекомендацій щодо формування інноваційної складової їх конкурентних переваг на світових ринках.

У результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки.

1. Визначено, що детермінантами глобального конкурентного середовища в епоху формування глобальної економіки знань та техноглобалізму є фундаментальні трансформації національних технологічних систем і способів виробництва; широкий перехід від матеріальних товарів до нематеріальних або інформаційних товарів; поява нових видів праці та нових форм організації праці; пришвидшений темп розвитку технологій і наукового прогресу; більша залежність конкурентних переваг компаній від інтелектуальних, ніж фізичних чи природних ресурсів, у поєднанні з зусиллями, спрямованими на інтегрування покращень на кожному етапі виробничого процесу.

2. У контексті визначення місця інноваційної складової в системі міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній зроблено висновок, що міжнародна конкурентоспроможність компанії – це складна економічна категорія, яка визначається через систему тісно взаємопов'язаних складових елементів, що мають різну вагову характеристику в їх сукупності і дозволяють забезпечувати компанії конкурентні переваги на ринку серед інших учасників у певний період. Автором запропоновано класифікацію факторів впливу на міжнародну конкурентоспроможність компанії, яка має узагальнюючий характер і враховує угруповання зовнішніх факторів за рівнями систем регулювання, а внутрішніх – за типами функціоналу, а саме структурно-організаційні, інноваційно-технологічні, управлінські, ринкові фактори.

3. На основі узагальнення існуючих підходів до дослідження феномену дифузії інновацій зроблено висновок, що цей процес є сукупним результатом серії

раціональних індивідуальних розрахунків, які враховують додаткові переваги застосування нової технології проти витрат на зміни, часто в умовах невизначеного середовища (щодо майбутнього шляху розвитку технології та її вигоди) та обмеженої інформації (як про переваги та витрати, так і навіть про існування технології). Отримана в результаті швидкість дифузії визначається шляхом підсумовування рішень індивідуумів про її прийняття.

4. У результаті дослідження детермінант сучасної інноваційно-промислової політики країн зроблено висновок, що незважаючи на все більш глобальний характер науково-технічної діяльності, технологічна активність переважно зосереджена в розвинених країнах з високим рівнем доходу. Хоча деякі країни із середнім рівнем доходу демонструють значні результати, найбільша частка малозабезпечених країн все ще знаходиться за межами сучасних трендів міжнародної технологічної діяльності, демонструючи значну технологічну стратифікацію між країнами світу. Встановлено, що країни з середнім рівнем доходу продовжують демонструвати залежність від передачі технологій з розвинених економік для вирішення основних внутрішніх проблем. Деякі країни з нижчим рівнем доходу змогли скористатися більшою відкритістю в міжнародній торгівлі і розширенням транскордонних ринків інтелектуальної власності для того, щоб сформувані власні технологічні можливості створення інноваційних продуктів, які вимірюються доходами від ліцензування.

5. У результаті аналізу глобальних трендів та динаміки кон'юнктурного середовища на світовому ринку сталі зроблено висновок, що останнє десятиріччя світова чорна металургія перебуває на стадії стагнації. Світовий ринок первинної сталі характеризується високою конкуренцією, значним надлишком виробничих потужностей та падінням спроможності компаній до генерації високих прибутків, які могли б бути спрямовані на фінансування переозброєння галузі. Проте, визначено, що технологічний прогрес та інновації відіграють сьогодні вирішальну роль для конкурентоспроможності металургійних компаній, сприяючи зростанню продуктивності за рахунок постійного вдосконалення виробничих процесів та впровадження більш високоякісної та додаткової продукції.

6. На засадах проведеного аналізу напрямів та динаміки інноваційної діяльності світових виробників металургійної продукції зроблено висновок, що в епоху формування техноглобалізму, зростання глобальної конкурентоспроможності та підсилення вимог глобальної стратегії сталого розвитку стимулюється реалізація потенціалу інноваційного розвитку зрілих галузей промисловості, в тому числі металургії (через запровадження вимог до політики соціальної відповідальності компаній, принципів «зеленого» виробництва, впровадження технологій енерго- та ресурсозбереження, політики «постійних змін» в менеджменті).

7. У ході проведеного порівняльного аналізу та узагальнення отриманих результатів щодо взаємозалежності між показниками динаміки промислового виробництва, сталого та інноваційного розвитку визначено, що інноваційний розвиток ще не має суттєвого впливу на покращення показників сталого розвитку в таких країнах, як Бразилія, Китай, Індія, Росія та Україна; зростаюча частка витрат на дослідження та розвиток (R&D) пов'язана із зменшенням частки промисловості в економіках розвинутих країн на користь послуг. Динаміка вироблення продукції промислового сектору має вирішальне значення для динаміки зростання ВВП країн, що розвиваються; між загальним обсягом

вироблення продукції металургії та емісією CO₂ спостерігається прямий помітний зв'язок. Сформовано новий концепт глобально-інноваційної моделі розвитку виробництва промислової продукції, основними детермінантами якої є поступова зміна лідерської архітектоники; зростання значущості інноваційної складової в конкурентній стратегії виробників; підсилення впливу механізмів державного регулювання; підвищення вимог до соціальної відповідальності; трансформація моделі ринкових відносин у галузі від вертикальної інтеграції до довгострокових гнучких мережевих партнерств. Встановлено, що система організаційно-функціонального забезпечення механізму реалізації державної інноваційної політики має включати створення скоординованої інноваційної інфраструктури, що забезпечує підвищення ефективності організаційних структур фінансового забезпечення інноваційної діяльності; інноваційних банків, венчурних фондів; національного центру координації технологічного розвитку, який має здійснювати аудит світового технологічного розвитку та інноваційної діяльності національних виробників промислової продукції, залучення коштів для розвитку прикладних досліджень в сфері промислового виробництва, сприяння імплементації результатів досліджень у вітчизняному виробництві промислової продукції, контроль за виконанням принципів та пріоритетів державної інноваційної політики.

8. Сформовано підходи до моделювання процесу реалізації інноваційного потенціалу міжнародної конкурентоспроможності національних виробників металургійної продукції, які враховують ефект синергії від об'єднання матеріальних та інтелектуальних активів виступає головною умовою забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємств (що знайшло підтвердження в процесі використання розробленої системно-динамічної моделі підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства за рахунок реалізації програм інноваційного розвитку).

9. Обґрунтовано, що пріоритетними напрямками формування конкурентної інноваційної стратегії національних виробників металургійної продукції в сучасних умовах формування глобальної економіки знань та техноглобалізму має бути формування власного інтелектуального капіталу; формування банку даних про інноваційні продукти в галузі: виконані проекти, розроблені технології і продукти, проведені перспективні дослідження маркетингового середовища; утворення інноваційної системи комунікацій і культури організації; створення ключових компетенцій забезпечення стійких конкурентних переваг і стратегічного лідерства на ринку, подальше перетворення ключових компетенцій в інновації; попередження подій і «формування» майбутнього за рахунок розвитку здатності організації до стратегічного бачення майбутнього бізнес-портфелю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Колективні монографії

1. Gnylorybov M. Innovation component of the international competitiveness of steel products manufacturers. *Przedsiębiorczość innowacje rozwój firmy. Monografia*. Wydawnictwo uczelniane Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kalisz. Kalisz. 2016. P. 117-127 (0,85 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності виробників металургійної продукції.*

Статті у наукових фахових виданнях

2. Гнилорыбов М. А., Власова Т. В. Конкурентоспособность национальных предприятий металлургической промышленности на мировом рынке в условиях усиления глобализационных процессов. *Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект*. 2010. Т.2. С. 666–668 (0,42 д.а./0,25 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємств металургійної промисловості на світовому ринку.*

3. Гнилорыбов М. А. Тенденции формирования конкурентной среды производителей металлопродукции стран СНГ. *Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект*. 2012. Т.1 С. 97–99 (0,42 д.а.).

4. Гнилорыбов М. А. Людський чинник інноваційного лідерства. *Вісник Донецького національного університету. Серія В: економіка і право*. 2012. Т.2. С. 72–75 (0,48 д.а.).

5. Гнилорыбов М.А. Политика устойчивого развития металлургических компаний в контексте повышения их международной конкурентоспособности. *Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект*. 2014. Т.2. С. 74–77 (0,6 д.а.).

6. Гнилорыбов М.А. Виміри глобального інноваційного розвитку та трансформація промислової політики країн. *Економіка і організація управління*. 2018. №4 (32). С. 189–197 (0,72 д.а.).

7. Гнилорыбов М. А. Аналіз глобальних трендів та кон'юнктури на світовому ринку металургії. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки»*. 2019. №18. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3739 (0,62 д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях

України, які включені до міжнародних наукометричних баз

8. Гнилорыбов М. А., Орехова Т. В. Напрямки формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників металургійної продукції. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. Вип. 2 (12), Т. 2. С. 27–33 (*Index Copernicus та інші*) (0,5 д.а./0,25 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні напрямів формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників металургійної продукції.*

9. Гнилорыбов М. А. Аналіз тенденцій формування конкурентного середовища на ринку світових виробників металургійної продукції. *Економічний простір*. 2016. №106. С. 26–35 (*Index Copernicus та інші*) (0,61 д.а.).

Публікації за матеріалами конференцій

10. Гнилорыбов М. А. Галузева диверсифікація міжнародних інвестицій в країнах чорноморського басейну в контексті глобальної рецесії. *Проблеми і перспективи розвитку співробітництва між країнами Південно-Східної Європи в рамках Чорноморського економічного співробітництва і ГУАМ: матеріали міжнародної наукової конференції*. Донецьк: ДонНУ, Регіональна філія НІСД в м. Донецьку, 2013. С. 102–104 (0,33 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Гнилорыбов М. А. Інноваційна складова міжнародної конкурентоспроможної світових виробників промислової продукції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено розвитку теоретико-методологічних засад дослідження проблеми формування інноваційної складової міжнародної конкурентоспроможності світових виробників промислової продукції та розробці науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення конкурентних переваг національних виробників промислової продукції на світових ринках у рамках реалізації механізмів трансформації стратегій розвитку, організаційних структур та культури компаній.

Визначено детермінанти глобального конкурентного середовища в епоху формування глобальної економіки знань та техноглобалізму, а також місце інноваційної складової в системі міжнародної конкурентоспроможності промислових компаній. Систематизовано напрями генезису теорії дифузії інновацій як підґрунтя інноваційного розвитку галузей економіки та країн. Досліджено детермінанти сучасної інноваційно-промислової політики країн. Проаналізовано глобальні тренди та динаміку кон'юнктурного середовища на світовому ринку сталі. Підтверджено гіпотезу про стимулювання реалізації потенціалу інноваційного розвитку зрілих галузей промисловості в епоху формування техноглобалізму. Удосконалено концепт глобально-інноваційної моделі розвитку виробництва промислової продукції, а також теоретико-методологічні засади дослідження напрямків та важелів зміни галузевих моделей розвитку в умовах формування глобальної економіки знань. Запропоновано концептуально-організаційні засади інноваційної промислової політики країн. Запропоновано кількісний інструментарій оцінки впливу інноваційної діяльності промислових компаній на показники, що характеризують їх міжнародну конкурентоспроможність. Систематизовано пріоритетні напрями формування конкурентної інноваційної стратегії національних виробників металургійної продукції в сучасних умовах формування глобальної економіки знань та техноглобалізму.

Ключові слова: інновації, міжнародна конкурентоспроможність промислових компаній, глобальна економіка знань, техноглобалізм, дифузія інновацій, інноваційна політика.

АННОТАЦИЯ

Гнилорыбов М.А. Инновационная составляющая международной конкурентоспособности мировых производителей промышленные продукции. - Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Донецкий национальный университет имени Васыля Стуса, Винница, 2019.

Диссертационная работа посвящена развитию теоретико-методологических основ исследования проблемы формирования инновационной составляющей международной конкурентоспособности мировых производителей промышленной продукции

и разработке научно-практических рекомендаций по обеспечению конкурентных преимуществ национальных производителей промышленной продукции на мировых рынках в рамках реализации механизмов трансформации стратегий развития, организационных структур и культуры компаний.

Определены детерминанты глобальной конкурентной среды в эпоху формирования глобальной экономики знаний и техноглобализма, а также место инновационной составляющей в системе международной конкурентоспособности промышленных компаний. Систематизированы направления генезиса теории диффузии инноваций как основы инновационного развития отраслей экономики и стран.

В работе сделано вывод о том, что неравномерность динамики экономического развития, вызванной импульсивностью инновационного процесса, в корне меняла традиционные представления о сути и содержании экономических процессов. Технологические изменения стали предметом исследования многих экономистов, легли в основу конкретной научно-технической политики многих государств, что обусловило их развитие и экономическое лидерство.

В работе исследованы детерминанты современной инновационно-промышленной политики стран. Проанализированы глобальные тренды и динамика конъюнктурной среды на мировом рынке стали. Исследованы направления инновационного развития в сталелитейном секторе мировой металлургической промышленности.

Установлено, что технологический прогресс и инновации играют решающую роль в металлургической промышленности, способствуя росту производительности за счет постоянного совершенствования производственных процессов и внедрения более высококачественной и дополнительной продукции.

На основе проведенного анализа направлений и динамики инновационной деятельности мировых производителей металлургической продукции сделан вывод, что в эпоху формирования техноглобализма, роста глобальной конкурентоспособности и усиления требований глобальной стратегии устойчивого развития стимулируется реализация потенциала инновационного развития зрелых отраслей промышленности, в том числе металлургии.

Определены рычаги и инструменты механизма государственной поддержки конкурентоспособности национальных производителей. Сформулированы подходы к моделированию процесса реализации инновационного потенциала международной конкурентоспособности национальных производителей металлургической продукции. Систематизированы приоритетные направления формирования конкурентной инновационной стратегии национальных производителей металлургической продукции в современных условиях формирования глобальной экономики знаний и техноглобализма. Усовершенствован концепт глобально-инновационной модели развития производства промышленной продукции, а также теоретико-методологические основы исследования направлений и рычагов изменения отраслевых моделей развития в условиях формирования глобальной экономики знаний. Предложен количественный инструментарий оценки влияния инновационной деятельности промышленных предприятий на показатели, характеризующие их международную конкурентоспособность. Подтверждена гипотеза о стимулировании реализации потенциала инновационного развития зрелых отраслей промышленно-

сти в эпоху формирования техноглобализма. Предложены концептуально-организационные основы инновационной промышленной политики стран.

Ключевые слова: инновации, международная конкурентоспособность промышленных компаний, глобальная экономика знаний, техноглобализм, диффузия инноваций, инновационная политика.

SUMMARY

Gnylorybov M. An innovative component of the international competitiveness of global industrial products manufacturers. - Qualification research work as a manuscript.

Dissertation on the receipt of the scientific degree of candidate of economic sciences on speciality 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2019.

The dissertation is dedicated to the development of theoretical and methodological foundations of research into the problem of innovative component formation and international competitiveness of global industrial products producers, as well as the development of scientific and practical recommendations for enabling the competitive advantages of national industrial products producers in world markets within the framework of mechanisms implementation and development strategies transformation along with organizational structures and company culture.

Determinants of the global competitive environment in the age of the global knowledge economy formation and techno-globalism are established, as well as the place of the innovative component in the system of international competitiveness of industrial companies. The genesis directions of the diffusion of innovation theory are systematized as a basis for innovative development of countries and their economic branches. The determinants of modern innovation and industrial policies of countries were investigated. Global trends and dynamics of the global steel market were analyzed. The hypothesis of stimulating the realization of the innovative development potential of mature industry sectors in the era of techno-globalism development was confirmed. The concept of the global innovation model of industrial production development has been improved, as well as the theoretical and methodological principles of the study of directions and levers of sectoral development models change in conditions of global knowledge economy development. The conceptual and organizational foundations of innovative industrial policy of the countries were offered as well. The research introduces a quantitative toolkit for assessing the impact of industrial companies' innovation performance on indicators that characterize their international competitiveness. The work systematizes the priority directions of competitive innovative strategy formation for national producers of metallurgical products in modern conditions of global economy of knowledge and techno-globalism development.

Keywords: innovations, international competitiveness of industrial companies, global knowledge economy, techno-globalism, diffusion of innovations, innovation policy.

ГНИЛОРИБОВ МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ

**ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СВІТОВИХ ВИРОБНИКІВ
ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 01.11.2019 р.
Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 245

Віддруковано з оригіналу макету замовника.
Центр оперативного друку «Документ Принт»
ФОП Кушнір Ю.В.
м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4, 1-й поверх, оф. 114.
Тел. 067 390 20 88
